KUTSESTANDARD

Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7	7

A-osa
KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus
Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7 on psühhiaatria eriala arst, kes teeb menetleja määruse alusel kohtupsühhiaatrilisi ekspertiise. 7. taseme kohtupsühhiaatriaeksperdi eesmärk on anda igakülgne, erapooletu ja teaduslikult põhjendatud eksperdiarvamus. Ta vastutab teadvalt vale eksperdiarvamuse andmise eest kriminaalkorras vastavalt karistusseadustiku §-le 321. Lisaks 7. taseme kohtupsühhiaatriaeksperdile on ka kutse kohtupsühhiaatriaekspert, tase 8, kes lisaks kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemisele koordineerib komisjonilisi ekspertiise, tegeleb valdkonna arendamise, õigusloome, juhendamise ning koolitamisega.
A.2 Tööosad
A.2.1 Kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine 1. Ekspertiisimäärusega tutvumine. 2. Menetlusasjade materjalide hindamine. 3. Isiku terviseseisundit ja toimetulekut kajastavate andmete kogumine ja hindamine. 4. Uuritava intervjueerimine. 5. Psüühilist ja/või somaatilist seisundit täpsustavate uuringute tegemine ja/või korraldamine. 6. Statsionaarse jälgimise koordineerimine, abistava personali juhendamine. 7. Kogutud andmestiku analüüsimine, ekspertiisiakti põhiosa koostamine. 8. Teaduslikult põhjendatud eksperdiarvamuse koostamine. 9. Ekspertiisimääruses esitatud küsimustele vastamine. 10. Kohtuistungil osalemine, küsimustele vastamine, eksperdiarvamuse põhjendamine. A.2.2 Enesearendamine ja valdkonna arendamine 1. Enese täiendamine koolitustel ja erialase kirjandusega. 2. Osalemine valdkonna arendamises.
Valitavad tööosad
A.2.3 Seksuaalse hälbega isikute kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine 1. Seisundi hindamine. 2. Diagnoosimine ja ravivajaduse hindamine. A.2.4 Laste ja noorukite kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine 1. Alaealisele kohtuekspertiisi tegemine.
A.3 Töö keskkond ja eripära
Kohtupsühhiaatriaeksperdi tööaeg on paindlik, sõltub materjalide mahukusest, ekspertiisialuse kättesaadavusest ja muudest ekspertiisiga seonduvatest asjaoludest.

Kohtupsühhiaatriaekspert töötab enamasti sisetingimustes, vajaduse korral uuritava asukohas kõrgenenud ohtlikkusega tingimustes (sh psühhiaatriahaigla, kinnipidamisasutus, uuritava elukoht, hoolekandeasutus jm).
A.4 Töövahendid
Kohtupsühhiaatriaeksperdi peamised töövahendid on arvuti ja kontoritarbed.
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused
Kohtupsühhiaatriaeksperdi töös on vajalikud korrektsus, iseseisvus, vastutus- ja otsustusvõime, hea stressitaluvus, koostöö- ja analüüsivõime.
A.6 Kutsealane ettevalmistus
Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7 on läbinud arstiteaduse õppekava ning omab vastavat diplomit, on tervishoiutöötajate registrisse kantud psühhiaatrina. Tal on vähemalt üheaastane iseseisev erialane töökogemus psühhiaatrina ja selle järgselt juhendamise all kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemise kogemus. Kohtupsühhiaatriaeksperdi kutseoskused on omandatud töö käigus.
A.7 Enamlevinud ametinimetused
Kohtupsühhiaatriaekspert.
A.8 Regulatsioonid kutsealal tegutsemiseks
Tööd kohtupsühhiaatriaeksperdina reguleerivad kohtueksperttiisiseadus, tsiviilseadustiku üldosa seadus, kriminaalmenetlusseadus, tsiviilmenetluse seadus, psühhiaatrilise abi seadus, karistusseadustik ja neist tulenevad valdkonda reguleerivad õigusaktid.

B-osa
KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur
Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7 kutse taotlemisel on nõutav kohustuslike kompetentside B.2.1, B.2.2 ja B.2.5 (läbiv kompetents) tõendamine. Täiendavalt on võimalik tõendada valitavaid kompetentse B.2.3 ja B.2.4.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine	**EKR tase 7**
Tegevusnäitajad: 1. enne ekspertiisi alustamist tutvub ekspertiisimäärusega ning hindab ekspertiisi tegemise võimalikkust vastavalt seadusele ja koostatud määrusele, sh enese kui eksperdi taandamise vajadust; hindab ekspertiisi alustamiseks vajalike andmete olemasolu; seaduses sätestatud juhtudel ja/või määruses esinevate vasturääkivuste/puuduste korral keeldub ekspertiisi tegemisest ning saadab määruse vasturääkivuste/puuduste kõrvaldamiseks menetlejale tagasi; 2. töötab läbi menetlejalt saadud menetluseasjade materjalid; hindab materjali oma eriteadmistest lähtuvalt; hindab andmete piisavust, lähtudes püstitatud ekspertiisiülesandest ja vajadusel esitab menetlejale ja/või andmevaldajatele taotluse lisamaterjalide saamiseks; hoiab end kursis menetlusprotsessi jooksul lisanduvate andmetega; 3. töötab läbi isiku terviseseisundit (nt haiguslood, tervisekaardid) ja toimetulekut (nt rehabilitatsiooniasutuste andmed, iseloomustused) kajastavad andmed; hindab materjali ja selle piisavust oma eriteadmisetst ja püstitatud ekspertiisiülesandest lähtuvalt; vajadusel esitab menetlejale ja/või andmevaldajatele taotluse lisamaterjalide saamiseks; vajadusel osaleb menetlustoimingul ja menetleja loal esitab menetlusosalistele küsimusi ekspertiisi tegemiseks tähtsate asjaolude kohta; 4. viib läbi uuritava igakülgse psühhiaatrilise intervjuu: eluanamnees, varasemate psüühiliste ja somaatiliste haiguste anamnees, psüühiline seisund käesoleval ja inkrimineeritavale teole vastaval ajal (teadvusseisund, tajumine, mõtlemise sisuline ja vormiline külg, võimalike tunde- ja tahteeluhäirete olemasolu, mälu ja kognitiivsed võimed, intellektuaalne tase, haigusteadvuse ja haiguskriitika olemasolu); vajadusel kasutab tõlgi abi vastavalt kehtivale seadusandlusele; vajadusel intervjueerib uuritavat korduvalt, vajadusel uuritava asukohas;	

5. vajadusel taotleb psüühilist ja/või somaatilist seisundit täpsustavate uuringute tegemist või uuritava paigutamist psüühilise seisundi jälgimiseks tervishoiuteenust osutavasse asutusse; vajadusel taotleb eriteadmistega spetsialisti(de) kaasamist; 6. kooskõlastab raviarstiga uuritava jälgimise ja uuringute kava, annab ekspertiisiülesandest lähtuvad juhised; hindab jooksvalt ekspertiisialuse seisundit ja tutvub jälgimisel kogutud andmetega uuritava tervisliku seisundi kohta; teavitab statsionaarse jälgimise vajaduse lõppemisest menetlejat ja tervishoiuteenust osutavat asutust; 7. fikseerib kogutud objektiivsed andmed (meditsiiniline dokumentatsioon, toimik, toimetulekut kajastavad dokumendid jm) kronoloogilises järjekorras; analüüsib andmeid, lähtudes ekspertiisiülesandest; koostab ekspertiisiakti põhiosa; 8. koostab oma eriteadmistest ja objektiivsetest andmetest tulenevalt erapooletu, kategoorilise/tõenäolise eksperdiarvamuse, vajadusel viitab tõenduspõhisele kirjandusele; 9. vastab menetleja poolt esitatud küsimustele üheselt mõistetavalt; põhjendab küsimustele mittevastamist, kui küsimused ei kuulu eksperdi eriteadmiste valdkonda (ei vaja erialaseid uuringuid ja/või ei ole teaduspõhiselt vastatavad); 10. vaatab läbi ekspertiisi-/uuringumaterjalid; valmistub kohtuistungiks vastavalt eelinformatsioonile; komisjoniliste ekspertiiside puhul esindab kokkuleppel komisjoni eksperdiarvamust; osaleb kohtu kutsel kohtuistungil; vastab menetlusosaliste ja kohtu poolt esitatud ekspertiisiakti sisu selgitavatele küsimustele; annab esitatud küsimustes teaduslikult põhjendatud arvamuse; väljendub selgelt ning oskab esile tuua olulise.

B.2.2 Enesearendamine ja valdkonna arendamine	**EKR tase 7**
Tegevusnäitajad: 1. täiendab ennast kohtupsühhiaatriaga seotud koolitustel; hoiab end kursis valdkonda puudutava kirjandusega; 2. osaleb Eesti Psühhiaatrite Seltsi kohtupsühhiaatria sektsiooni ja/või teiste kutsealaga seotud organisatsioonide töös.	

VALITAVAD KOMPETENTSID

Täiendavalt on võimalik tõendada valitavaid kompetentse B.2.3 ja B.2.4.

B.2.3 Seksuaalse hälbega isikute kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine	**EKR tase 7**
Tegevusnäitajad: 1. vastavalt oma eriteadmistele seksuoloogiast ja seksuaalhälvetest kogub andmeid uuritava seksuaalse arengu ja seksuaalkäitumise kohta tema elu vältel; viib läbi seksuoloogilis-psühhiaatrilise intervjuu, psüühilise ja kehalise seisundi hindamise; vajadusel taotleb täiendavate tunnistajate ülekuulamist, rakendab spetsiifilisi hindamismeetodeid ja/või eriuuringuid, kaasab teiste erialade spetsialiste; 2. paneb uuritavale diagnoosi vastavalt klassifikatsioonile; hindab ravivajadust ja -võimalusi tulenevalt andmestikust ja uuritava seisundist; soovitab ravijuhisega kooskõlas oleva ravimeetodi; on kursis seksuaalhälvete ravivõimalustega.	

B.2.4 Laste ja noorukite kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside tegemine	**EKR tase 7**
Tegevusnäitajad: 1. teeb kohtuekspertiisi alaealisele isikule vastavalt oma eriteadmistele.	
Teadmised: 1) laste ja noorukite kehaline ja psühholoogiline areng; 2) laste ja noorukite vaimne tervis, psüühikahäired ja nende ravi; 3) lapsi ja noorukeid puudutav seadusandlus.	

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.5 Kohtupsühhiaatriaekspert, tase 7 kutset läbiv kompetents	**EKR tase 7**
Tegevusnäitajad: 1. kasutab oma töös eesti keelt tasemel C1, vene keelt tasemel B1 ning veel ühte võõrkeelt, soovitavalt inglise keelt, tasemel B1 (vt lisa 1 Keelte oskustasemete kirjeldused);	

2. kasutab oma töös arvutit vastavalt arvuti kasutamise oskuse baasmoodulitele Arvuti põhitõed, Interneti põhitõed, Tekstitöötlus ja Tabelitöötlus ning standardmoodulitele Esitlus, Andmebaasid, IT-turvalisus ja Koostöö internetis(vt lisa 2 Arvuti kasutamise oskused); 3. järgib oma töös Eesti Psühhiaatrite Seltsi kohtupsühhiaatriaeksperdi eetikajuhiseid (vt lisa 3 EPS kohtupsühhiaatriaeksperdi eetikajuhised); 4. järgib oma töös valdkonda reguleerivaid õigusakte.
Hindamismeetod(id): Läbivaid kompetentse hinnatakse teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.

C-osa
ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	26-19042017-5.1/2k
2. Kutsestandardi koostajad	Katrin Eino, Eesti Psühhiaatrite Selts, Põhja-Eesti Regionaalhaigla psühhiaatriakliinik Kairi Mägi, Eesti Kohtupsühhiaatria ja Kohtupsühholoogia Ühing, Marienthali Psühhiaatria ja Psühholoogia Keskus Krista Reinek, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut Hanna Sova, Eesti Psühhiaatrite Selts kohtupsühhiaatria sektsioon Marika Väli, Tartu Ülikooli Bio- ja siirdemeditsiini instituut; Eesti Kohtuekspertiisi Instituut
3. Kutsestandardi kinnitaja	Vara- ja Isikukaitse Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	6
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	19.04.2017
6. Kutsestandard kehtib kuni	12.04.2022
7. Kutsestandardi versiooni number	2
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2212 Eriarstid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	7
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Expert in Forensic Psychiatry, level 7
Vene keeles	эксперт по судебной психиатрии
C.3 Lisad	
Lisa 1 Keelte oskustasemete kirjeldused	
Lisa 2 Arvuti kasutamise oskused	
Lisa 3 EPS kohtupsühhiaatriaeksperdi eetikajuhised	